

Repliker och kommentarer

Dr Jonung och bankspektionen

En beprövad metod när man trampat i klaveret är att tala om annat. I en underledare i denna tidskrifts första häfte för i år gick dr Jonung till angrepp mot bankspektionen med den dramatiska rubriken "Dags att inspektera bankspektionen". Det var inte litet som han anklagade oss för på en halv sida: "ett trångsynt juridiskt synsätt i kombination med ett visst själsvåld" — hur nu dessa båda motsatser går att förena. Vi skulle vidare, sades det, stävja det vi borde främja — effektivitet, innovationsutveckling och konkurrens. Men till att motivera dessa allvarliga anklagelser nedlät sig Jonung inte.

När jag i en kort replik [Walberg 1977] påtalade detta, svarar Jonung med en ny karsk rubrik, där han vidhåller att det är dags för den beramade inspektionen [Jonung 1977]. Rubriken har emellertid föga täckning i artikelns innehåll. Jonung medger nu, att det är ett rimligt krav att argumenten bakom hans underledare redovisas. Men när han sedan skall redovisa sina motiv, finns där ingenting om trångsynta juridiska synsätt eller själsvåld. Han kommer inte heller med några konkreta påståenden om att vi stävjar effektivitet, innovationsutveckling och konkurrens. Vad han kommer med är en längre utläggning om att det *kan* förhålla sig som han tidigare påstått. Och det är en avsevärd skillnad.

Jag skulle kunna stanna här. Det kan emellertid ha sitt intresse att gå igenom Jonungs argumentering litet närmare.

Jonung hänvisar till en amerikansk de-

batt, i vilken det gjorts gällande att kontrollorgan "ofta" går de kontrollerades ärenden, förhindrat nyetablering och befrämjat en kartellisering av den verksamhet som skall kontrolleras.

Att översätta vad som påstås "ofta" ske i USA till fakta om den svenska bankspektionen är ett litet konststycke. För att gå i land med det påstår Jonung till en början att bankföreningen utgör en kartellorganisation för de svenska affärsbankerna. Nästa steg i hans bevisföring är att återge ett intervjuuttalande där jag nämner vår instruktionsenliga plikt att vara prisövervakningsmyndighet för bankerna på ungefär samma sätt som pris- och kartellnämnden för näringslivet i övrigt. Detta, påstår han, står i klar motsättning till att vi främjar konkurrens och effektivitet. Det hela avslutas med en ful insinuation. Av mig citerat uttalande av bankföreningens nuvarande ordförande bör enligt Jonung "ses mot bakgrund av Bankspektionens eventuella roll som garant för den kartellbildning som bankföreningen utgör", med andra ord skulle uttalandet ses som belöning för vårt välförhållande i fråga om kartellbildning.

Det synes helt ha undgått Jonung, att NO under senare år förmått bankföreningen att göra rent hus med de ansatser till kartellbildning som tidigare förekommit på provisionssidan. Men det skulle under alla förhållanden ha varit en grov förvanskning att beteckna föreningen som en kartellorganisation. Den är och har alltid varit en renodlad intresseorganisation, som, i motsats till

sparbanksföreningen och föreningsbankernas förbund, karakteriseras av att deras medlemmar arbetar i hård inbördes konkurrens.

Jonungs försök att konstruera ett motsatsförhållande mellan vår prisövervakning och våra strävanden att främja effektivitet och konkurrens är uppenbart orimligt för var och en som har någon insikt i hur vårt bankväsen fungerar. Någon nämnvärd priskonkurrens har sedan årtionden inte kunnat ske av den enkla anledningen, att de ekonomiskt viktigaste "priser" som bankerna tillämpar, dvs räntesatserna, är noga reglerade av riksbanken. För vår prisövervakning återstår avgifter för olika tjänster, och beträffande dem har vi i regel endast intresse av att se till att det finns kostnadstäckning för dem och att de inte skjuter i höjden oskäligt, inte av att hindra konkurrens genom att hålla lägre priser än konkurrentbanker. För kan nämnas att vi främjat sådan konkurrens genom att utverka att listor över varje banks vanliga avgifter skall hållas lätt tillgängliga för kunderna i bankernas kontor.

Men de viktigaste konkurrensmedlen för bankerna är arten av och innehållet i den service som bankerna tillhandahåller, och därvidlag är konkurrensen hård. Den hämmas inte av prisövervakning från vår sida. Däremot är det en viktig förutsättning att det finns banker av olika typer och att dessa har sådan företagsstruktur att de är konkurrenskraftiga. Inspektionen har med dessa förutsättningar under senare år arbetat huvudsakligen efter två linjer. Dels har vi tagit initiativ till ett avtal mellan storbankerna som garanterar provinsbankernas fortbestånd som självständiga enheter, dels arbetar vi i nära samråd med sparbanksföreningen för att genom fusioner skapa konkurrenskraftigare enheter inom sparbankssektorn.

Om underlåtenhet att främja effektivitet och innovationer talar Jonung inte längre. Men det kan här vara på sin plats att nämna att vi under årens lopp givit både banker och fondkommissionärer åtskilliga råd och anvisningar för att höja effektiviteten.

Innovationerna har varit många inom svenskt bankväsen under senare år, och de utgör en betydelsefull orsak till att de svenska bankerna trots höga personalkostnader kunnat hålla lägre räntemarginal än bankerna i flertalet länder inom västvärlden. Sådana innovationer har inspektionen i regel kunnat aktivt främja, det må gälla regionalisering av större banker, etablering utomlands, on linesystem, uttagsautomater, fonder för personalen, indexaktier och mycket annat.

Det besynnerligaste inslaget i Jonungs inlägg kommer mot slutet, där han ifrågasätter om det behövs någon tillsyn för att garantera insättarnas säkerhet. Han frågar "vad det kan finnas för säkerhetskrav som inte kan tillgodoses direkt genom banklagstiftningen, genom bankbolagens egna revisorer och genom den granskning som aktieägarna och konkurrensen banker emellan utövar".

Hans synpunkter i denna del liksom hans artiklar i övrigt påminner om det säregna dokument på nära 200 sidor som RRV:s revisorer lyckliggjorde oss med för litet mer än ett år sedan. Där påstods t ex, med begagnande av det offentliga fikonspråkets senaste landvinningar, att det hos inspektionen skulle föreligga "en viss slagsida för en juridisk dimension i tillsynsproblematiken". Och även där föreslogs en nedbantning av tillsynen under hänvisning bl a till den kontroll som utövades av bankerna själva och bankrevisorerna.

RRV:s revisorer fick i dessa avseenden som i de flesta andra inte gehör hos RRV:s ledning. Deras förslag framfördes vid en tidpunkt då krascher för många utländska banker och storförluster för ännu fler åren 1973—75 utgjorde påtagligast möjliga erinran om behovet av offentlig tillsyn med säkerheten som ledtema. Och mycket pekar på att de koncentrerade tillsynsinsatser som vi de åren gjorde på bankernas arbitrageavdelningar bidragit till att förskona svenska banker och svenska insättare från de katastrofer som inträffade utomlands.

Jonung hade ännu större otur. Mellan det han skrev sitt inlägg och det publicerades har vi framför allt från Schweiz —

där fö banktillsynen så gott som helt bygger på insatser av revisorer — fått en ny åskådningsundervisning: en mindre bank som kraschat och en storbank, som fått vidkännas förluster troligen icke understigande två miljarder kr.

Hur banklagstiftningen, som Jonung tycks tro, skall kunna förebygga förluster om dess efterlevnad inte kontrolleras, torde vara en gåta för varje någorlunda sakkunnig bedömare. I anslutning till Jonungs vidare funderingar kan framhållas, att staten genom riksbanken kan ge stödlån åt en bank som kommit i svårigheter, nota bene om den i övrigt själv har tillräcklig kraft att leva vidare. Men att som Jonung tro att riksbanken går in och ersätter insättarna för deras förluster i en kraschad bank är mer än lovligt naivt. Det gjorde inte den tyska centralbanken i fråga om Herstatt och andra kraschade tyska banker, inte heller centralbankerna i andra länder med kullbytterade ban-

ker. Det är bankinspektionens uppgift att om möjligt förebygga både bankkrascher och situationer där riksbanken behöver gå in med stödlån.

Jonung har i sin underledare framfört ett antal allvarliga anklagelser mot bankinspektionen utan att komma med någon som helst motivering. När han nu tvingats att lämna en motivering föredrar han att tala om annat. Men även det visar sig vid närmare granskning undermåligt. Jonungs båda inlägg är ett skolexempel på sanningen i Tegnér's ord: det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta.

Generaldirektör *Sten Walberg*
Bankinspektionen

Referenser

- Jonung, L., [1977], "Ja det är dags! Replik till Walberg", *Ekonomisk Debatt*, årg 5, nr 3
Walberg, S., [1977], "Är det dags att inspektera bankinspektionen?", *Ekonomisk Debatt*, årg 5, nr 3